

כשישראלים ופלסטינים נפגשים בפרלמנט האירופי

מירב כהנא-דגן*

המאמר פורסם בדבר ראשון ב-17 בדצמבר 2017

פחות מחודש לפני ביקור נתניהו בבריסל, הגענו – קבוצה של צעירים ישראלים ופלסטינים – לפרלמנט האירופי למפגש שני במסגרת תכנית "מנהיגים פוליטיים צעירים" (YPL), המפגישה צעירים מאזורים שונים ברחבי העולם, בעיקר מאזורי סכסוך, על מנת שיכירו את המערכת האירופית והבינלאומית ובכדי ליצור מרחב להיכרות, שיח ודיאלוג.

כבוגרת מחנה השלום הישראלי וכמי שהשתתפה ואף ארגנה לא מעט מפגשים בין ישראלים לפלסטינים, אפשר לומר שאני מגיעה למפגשים מסוג זה עם תמהיל של התרגשות ותקווה לצד סקפטיות וציניות. שמחה בכל פעם מחדש על ההזדמנות שניתנת לי לפגוש ולדבר עם צעירים "מהצד השני" ועצובה לגלות כיצד משנה לשנה ומפגש למפגש רף הציפיות שלנו, הצעירים בשני צדי המתרס, הולך ויורד. שלום? מילה גדולה מדי. הסכם מדיני? לאף מנהיג אין את האומץ. תהליך מדיני? אף אחד לא מרגיש שיש לו את הפרטנר המתאים. צעדים בוני אמון? המציאות בשטח מראה אחרת.

בעבר, בשנות ה-90 וראשית שנות האלפיים, מפגשים בין ישראלים לפלסטינים היו נפוצים בהרבה. אלו היו אמנם שני עשורים קשים, כואבים ורוויי דם בסכסוך הישראלי-פלסטיני, אבל דווקא באותם ימים התקווה גברה על הייאוש. התחושה היתה שיש אפשרות לשינוי, שעוד יש אפשרות לפתרון ושגם יש מנהיגים שיפעלו כדי לקדם וליישם אותו. בשנים האחרונות אני מרגישה שהתקווה מתחלפת בייאוש, שנובע הן מהמציאות בשטח והן מהעובדה שהעשייה המדינית מתמקדת בשימור אשליית הסטטוס קוו.

בשנים האחרונות התקבל (אצלי לפחות) הרושם שלאירופה ולקהילה הבינלאומית אכפת יותר מיישוב הסכסוך שלנו מאשר לנו. יוזמות שלום, תמריצים חיוביים, גינויים, החלטות שנויות במחלוקות – כל אלו מהווים דוגמה לצעדים המעידים על העניין שיש מצד אירופה והקהילה הבינלאומית באזור ובסכסוך הישראלי-פלסטיני. ניתן להתווכח על המהות, המניעים ומידת ההשפעה של צעדים אלו, אך אין ספק שהם מעידים על עניין. בביקור האחרון בבריסל, שמתי לב שגם שם מתחולל שינוי. העמדות כבר פחות נחרצות, לאירופה יש את הצרות הרבות שלה מבית ומחוץ, והמוקד במזרח התיכון הוא כבר לא בהכרח הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

במפגש הראשון של המשלחות, שהתקיים בשנה שעברה, המסר העיקרי של חברי הפרלמנט האירופים שפגשנו היה שאירופה בהחלט רוצה לראות את הסכסוך מתקדם לעבר פתרון של שתי-מדינות לשני עמים ומאמינה שהוא אפשרי, אבל היא לא יכולה לרצות זאת יותר מאשר הצדדים עצמם ומנהיגיהם. בביקור האחרון, לעומת זאת, המסר המרכזי היה שכרגע הרושם הוא שאין פתרון באופק, אבל צריך לנסות ולהחזיק את הראש מעל המים, להמתין עד התזמון הנכון או עד שיהיה שינוי שיאפשר לצעוד קדימה.

באווירה זו, של ייאוש יחסית נוח (לחלקנו), התנהלו הדיונים בינינו הישראלים, לבין שותפינו הפלסטינים ולבין מארחינו האירופאים. הרוחות לא סערו כפי שיצא לי לראות ולחוות במפגשים קודמים ואפילו המתחים שמדי פעם צצו במהלך ויכוחים על דמוקרטיה וזכויות אדם נשארו לרוב בגבולות השיח הביקורתי והלגיטימי של אנשים בעלי השקפות עולם שונות, החיים "באותה שכונה" אך במציאות כה שונה זו מזו. מי שראה זאת מהצד התרשם לטוב – הנה, בחדר אחד צעירים ישראלים ופלסטינים יושבים ומשוחחים זה עם זה, מתווכחים, אבל גם מצליחים למצוא מכנים משותפים ולהגיע להבנות והסכמות.

* מירב כהנא-דגן היא מנהלת התכניות של מכון חיתונים.

ביום השני של התכנית התקיימה סימולציה של משא ומתן על ירושלים. הדיונים בתוך כל אחת משתי הקבוצות הלאומיות היו קשים לא פחות, ואולי אף יותר, מאשר הדיונים בין שני הצדדים. על אף שרוב חברי המשלחת הישראלית נמנו על מחנה השמאל והמרכז הפוליטי, הניסיון להגיע להסכמות היה מאתגר. בסופו של דבר, כל הצדדים הכירו בצורך בחלוקה, בהכרה הדדית ובמעורבות בינלאומית באגן הקדוש. עבור מארגני הסימולציה, המתווכים האירופאים, היתה זו עדות לכך שעם קצת מאמצים ותמיכה מבחוץ שני הצדדים עדין מסוגלים להגיע להבנות, גם בנושאים הקשים ביותר במסגרת הסכסוך. עבורי, היתה זו דווקא תזכורת לכך שבניגוד אלינו המשתתפים, ברמה המדינית הרשמית שני הצדדים הולכים ומתרחקים מהיכולת להגיע להסכמות ובעיקר מתרחקים מהיכולת להוציא הסכמות אל הפועל.

למרות הקשיים והאתגרים, כל מפגש מזכיר לי מחדש שאין תחליף לקשר האישי ומחדד אצלי את ההבנה שמפגשי דיאלוג בין אנשים בשני הצדדים (שידועים גם כמפגשי עם לעם/people to people) חייבים להמשיך להתקיים. מפגשים כאלו הם לעתים רבות ההזדמנות היחידה בה ישראלים ופלסטינים פוגשים זה את זה "לא דרך כוונות" ולא דרך מסכים, שם לרוב שני הצדדים מוצגים כאויב מושבע ומאיים. מפגשים בין אנשים הם תנאי הכרחי, אם כי לא מספיק, להכרת העמים זה את זה וזה בזה. בימים שבהם האופק המדיני נראה כה רחוק, חשוב לדעת, להבין ולזכור כי גם בצד השני יש לא מעט אנשים ששואפים ליצור עתיד טוב יותר וכמהים לשלום.

אני רק יכולה לקוות כי ביקורו הבא של ראש ממשלת ישראל בבריסל יהיה ביקור משותף עם מנהיג פלסטיני. שלשם שינוי יהיה זה ביקור שיתמקד בדיאלוג, חיפוש הסכמות ובניית אמון – כפי שניסינו לעשות במפגש המנהיגים צעירים – ולא עוד ביקור של הסברה והתנצחות.